

КУЛИК ОЛЕГ ІГОРОВИЧ

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ
АКТИВІВ В УКРАЇНІ**

Монографія

ЮРІНКОН ІНТЕР
КИЇВ-2026

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Макутова Національної академії наук України»
(протокол № 3 від 06 березня 2026 р.)*

Рецензенти:

Джабраїлов Руслан Аятшахович — доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова Національної академії наук України»;

Петруненко Ярослав Вікторович — доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства, Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова Національної академії наук України»;

Гарагонич Олександр Васильович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри економічного права та економічного судочинства Навчально-наукового інституту права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Кулик О. І.

К91 Правове регулювання ринку віртуальних активів в Україні : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2026. 552 с.

ISBN 978-966-667-940-9

У монографії розкрито концепцію правового регулювання ринку віртуальних активів, яка враховує цифрову природу цього явища, мультиінструментальність правового впливу, міжнародні стандарти та потреби постіндустріального господарювання.

Обґрунтовано концептуальні засади формування інституціональної моделі ринку віртуальних активів. Розкрито правову природу саморегулювання, роль альтернативного вирішення спорів та функціональну модель господарської правосуб'єктності початальників послуг. Досліджено еволюцію законодавства України у сфері віртуальних активів та узагальнено відповідний зарубіжний досвід. Обґрунтовано напрями модернізації українського законодавства.

Видання розраховане на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, практикуючих юристів, представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також усіх, хто цікавиться актуальними питаннями господарського регулювання відносин у сфері обороту віртуальних активів.

УДК 347.211.02:336.74-028.27](477)(02)

Видавництво «Юрінком Інтер» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. Ця книга виготовлена з паперу, сертифікованого FSC® та PEFC™

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	5
ВСТУП	8

Розділ 1.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

1.1. Економіко-правова характеристика ринку віртуальних активів	12
1.2. Загальна характеристика віртуальних активів як об'єктів ринку	39
1.3. Правова основа регулювання відносин на ринку віртуальних активів України	73
1.3.1. Становлення та перспективи розвитку законодавства України, що регулює відносини на ринку віртуальних активів	73
1.3.2. Lex cryptographica як джерело права	104
Висновки до розділу 1	121

Розділ 2.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА САМОРЕГУЛЮВАННЯ НА РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД

2.1. Державне регулювання ринку віртуальних активів в Україні	126
2.2. Саморегулювання ринку віртуальних активів	148
2.3. Зарубіжний досвід регулювання ринку віртуальних активів	172
2.3.1. Правове підґрунтя впливу Європейського Союзу на ринок віртуальних активів	172
2.3.2. Досвід зарубіжних країн з регулювання ринку віртуальних активів	202
Висновки до розділу 2	237

Розділ 3.

УЧАСНИКИ РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ

3.1. Загальна характеристика учасників ринку віртуальних активів	244
3.2. Особливості правового статусу постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів	270
3.2.1. Господарська правосуб'єктність постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів	270
3.2.2. Легітимація постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів.....	289
3.2.3. Особливості банкрутства постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів	313
3.3. Децентралізована автономна організація як учасник ринку віртуальних активів	332
3.4. Інфраструктура ринку віртуальних активів	357
Висновки до розділу 3	379

Розділ 4.

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОПЕРАЦІЙ З ВІРТУАЛЬНИМИ АКТИВАМИ

4.1. Правовий режим емісії віртуальних активів.....	388
4.2. Правовий режим операцій з віртуальними активами на вторинному ринку.....	413
Висновки до розділу 4	436
ВИСНОВКИ.....	439
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	446

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Альтернативний законопроект № 10225-1	Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні від 17.11.2023 № 10225-1
ГК України	Господарський кодекс України
ДАО	Децентралізована автономна організація
ЄС	Європейський Союз
КАСУ	Кодекс адміністративного судочинства України
КУзПБ	Кодекс України з процедур банкрутства
КМУ	Кабінет Міністрів України
Мінфін	Міністерство фінансів України
Мінцифри	Міністерство цифрової трансформації України
НКЦПФР	Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку
НБУ	Національний банк України
Основний законопроект № 10225	Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні від 07.11.2023 № 10225
ПК України	Податковий кодекс України
ЦК України	Цивільний кодекс України
ART	Asset-Referenced Token

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

BMA	Bermuda Monetary Authority
CFTC	Commodity Futures Trading Commission
CSA	Canadian Securities Administrators
DACS	Директива від 17 жовтня 2023 р. № 2023/2226 про внесення змін до Директиви № 2011/16/ЄС щодо адміністративного співробітництва у сфері оподаткування
DLT	Distributed Ledger Technology
EBA	European Banking Authority
ECB	European Central Bank
EMD2	Директива від 16 вересня 2009 р. № 2009/110/ЄС про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними, що вносить зміни до Директиви 2005/60/ЄС та 2006/48/ЄС, та скасовує Директиву 2000/46/ЄС
EMT	Electronic Money Token
ESMA	European Securities and Markets Authority
FATF	Financial Action Task Force on Money Laundering
FINMA	Swiss Financial Market Supervisory Authority
GFSC	Gibraltar Financial Services Commission
ICO	Initial Coin Offering
IPO	Initial Public Offering

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

MiCA	Регламент ЄС 2023/1114 від 31 травня 2023 року про регулювання ринків криптоактивів, а також про внесення змін до Регламентів (ЄС) № 1093/2010 та (ЄС) № 1095/2010 та Директив 2013/36/ЄС і (ЄС) 2019/1937
MFSA	Malta Financial Services Authority
MIFID II	Директива від 15 травня 2014 р. 2014/65/ЄС про ринки фінансових інструментів та про внесення змін до Директиви 2002/92/ЄС та Директиви 2011/61/ЄС
MIFIR	Регламент (ЄС) № 600/201 від 15 травня 2014 р. про регулювання ринків фінансових інструментів
PSD2	Директива від 25 листопада 2015 р. № (ЄС) 2015/2366 про платіжні послуги на внутрішньому ринку, про внесення змін до Директив 2002/65/ЄС, 2009/110/ЄС та 2013/36/ЄС і Регламенту (ЄС) № 1093/2010 та про скасування Директиви 2007/64/ЄС
SEC	Securities and Exchange Commission
VASP	Virtual Asset Service Provider
5AMLD	Директива від 30 травня 2018 р. ЄС 2018/843 про внесення змін до Директиви (ЄС) 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму та про внесення змін до директив 2009/138/ЄС і 2013/36/ЄС

ВСТУП

Ринок віртуальних активів є динамічним і стратегічно важливим сегментом цифрової економіки сучасних держав. Його формування та розвиток відбуваються в умовах глобалізації, цифровізації фінансових відносин та трансформації підходів до збереження, обміну й інвестування вартості. Віртуальні активи стали одним із ключових фінансово-технологічних інструментів, що опосередковують систему новітніх зв'язків між суб'єктами господарювання, інвесторами, споживачами та державою. Україна, прагнучи інтегруватися у світовий фінансовий простір, також демонструє зростання інтересу до розвитку ринку віртуальних активів насамперед у площині регулювання діяльності постачальників послуг, пов'язаних з оборотом таких активів.

Водночас сучасний стан розвитку ринку віртуальних активів в Україні характеризується цілою низкою проблем, які стримують його інституційну стабільність і правову визначеність. Серед ключових проблем варто виокремити нерозвиненість правової доктрини, відсутність сталих підходів до кваліфікації правовідносин на ринку віртуальних активів, а також фактичну відсутність ефективного нормативно-правового середовища для здійснення господарської діяльності в цій сфері.

Особливого значення набувають питання правового статусу учасників ринку, зокрема постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, порядку набуття ними господарської правосуб'єктності, визначення особливостей їх банкрутства, регламентації механізмів державного регулювання та саморегулювання. Враховуючи значний обсяг операцій з віртуальними активами та потенційні ризики для економіки, актуальним є формування ефективної системи правового забезпечення діяльності таких суб'єктів.

Нормативне підґрунтя регулювання ринку віртуальних активів в Україні наразі перебуває в стадії становлення. Правове регулювання здійснюється фрагментарно, зокрема на основі положень Цивільного кодексу України, Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», окремих положень Закону України «Про

віртуальні активи», а також ряду підзаконних актів. Проте чинна нормативна база є неповною, містить численні прогалини та колізії, не забезпечує чіткого розмежування повноважень регуляторів і не визначає правової природи самих віртуальних активів.

Попри те, що Закон України «Про віртуальні активи» до сьогодні не набрав чинності, уже зараз його положення стали предметом наукового аналізу та критичної оцінки. Крім того, у Верховній Раді України розглядається низка суміжних законопроектів, спрямованих на удосконалення регулювання у сфері віртуальних активів, оподаткування цифрових активів, захисту прав інвесторів тощо. Це відкриває простір для формулювання нових науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення законодавчої політики у сфері цифрової економіки.

Ринок віртуальних активів є об'єктом інтересу низки галузей науки, насамперед технічних, економічних і правових. У науковій площині питання обороту віртуальних активів, їх правової природи та нормативного регулювання в Україні досліджували такі вчені, як О. В. Бондаренко, О. В. Гарагонич, Т. С. Гудіма, І. Ю. Гулейков, С. О. Грицай, Б. В. Дерев'янка, Р. А. Джабраїлов, О. О. Дмитрик, А. Г. Донець, А. А. Кудь, М. П. Кучерявенко, В. С. Мілаш, К. Г. Некіт, А. С. Овчаренко, О. П. Подцерковний, Є. М. Смичок, В. А. Устименко, О. С. Черних та інші. Їхні праці присвячені аналізу окремих аспектів правового регулювання віртуальних активів, зокрема, у сфері цивільного, фінансового та податкового права, а також питань удосконалення профільного законодавства.

Однак наявні дослідження не охоплюють у повному обсязі специфіку господарсько-правового регулювання цього ринку. Потребують подальшого системного аналізу питання правосуб'єктності та легітиматії постачальників послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, особливості їх неплатоспроможності та банкрутства, правовий режим функціонування децентралізованих автономних організацій, а також правові механізми регулювання інфраструктури ринку, емісії віртуальних активів та інших операцій із ними. Посилення господарсько-правового підходу є обґрунтованим з огляду на економіко-правову природу ринку віртуальних активів, який здебільшого функціонує в межах господарських відносин.

Судова практика в цій сфері залишається поодиноким та перебуває на ранньому етапі становлення. Причиною цього є правова невизначеність, прогалини в законодавстві та брак усталеної судової

доктрини. У результаті багато суб'єктів ринку змушені легітимізувати свою діяльність в іноземних юрисдикціях, де правовий режим є більш зрозумілим і передбачуваним, що, своєю чергою, спричиняє напрацювання практики не в Україні, а за кордоном.

Таким чином, дослідження господарсько-правового регулювання ринку віртуальних активів, з урахуванням ролі постачальників відповідних послуг, особливостей їх правового статусу, процедур банкрутства, а також взаємодії державного регулювання й саморегулювання, є на сьогодні надзвичайно актуальним. Воно не лише відповідає викликам сучасної цифрової економіки, а й має прикладне значення для формування ефективного правового середовища в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше в національній доктрині господарського права розроблено концептуальні положення, які спрямовані на розв'язання важливої теоретичної та практичної проблеми господарсько-правового регулювання ринку віртуальних активів, на основі чого обґрунтовано нові концептуальні положення і пропозиції з його удосконалення.

Розділ 1

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

1.1. Економіко-правова характеристика ринку віртуальних активів

Сьогодні ринок віртуальних активів є важливою складовою цифрової економіки та економіки держави загалом. Від ефективного функціонування ринку віртуальних активів залежить чимало: починаючи від прогнозованості інвестиції в цей ринок, закінчуючи доступністю для суспільства послуг зі зручного та безпечного обороту віртуальних активів. Новітні технології потребують регулювання і тому видається, що стрімкий розвиток ринку віртуальних активів має стати поштовхом до впровадження нових нестандартних рішень, в тому числі й у сфері права. Видається доцільним згадати концепт «економіці — правове забезпечення, законам — економічне обґрунтування», який був покладений В. К. Мамутовим в основу методології української господарсько-правової школи.

При цьому визначення та змістовне наповнення ринку віртуальних активів ще не сформоване, хоч для України, як і практично для будь-якої держави світу, ринок віртуальних активів важливий, як важлива і його законодавча дефініція. Дослідження поняття ринку віртуальних активів зумовить повніше та глибше уявлення його сутності, дозволить розкрити структуру ринку, дасть змогу сконцентруватись на тих процесах, що потребують втручання держави та виявити, які процеси краще залишити для саморегулювання учасників ринку. Для наукових досліджень, в умовах коли понятійно-категоріальний апарат ще не розроблений, його чітке визначення дозволить заглибитись в специфічні деталі функціонування ринку віртуальних активів, маючи при цьому відповідне підґрунтя.

Адам Сміт вважав, що ринок має стихійну саморегулюючу силу, яка все поставить на своє місце у виробництві, розподілі, обміні та споживанні та вирішить проблеми вироблення необхідної кількості і якості товарів, послуг. Під «невидимою рукою» Адам Сміт мав на увазі механізм функціонування ринку, дію його об'єктивних законів ринку¹.

¹ Історія економічних вчень : навч. посіб. / Золотих І. Б. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. С. 26. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5448/1/textbook2.pdf> (дата звернення: 15.06.2025).

1.1. Економіко-правова характеристика ринку віртуальних активів

Водночас сьогодні учені-економісти наполягають, що коли в економіці відсутні необхідні умови для цивілізованого ринку, тоді він функціонує як тіньовий². Дедалі більшої критики почала зазнавати нерегульована ринкова економіка. При цьому становлення динамічної соціальної системи зробило ринок вирішальною організаційною необхідністю: підприємництво потребує ринку як єдиного механізму, що здатний координувати різноманітні розрізнені ініціативи та суперечливі рішення в умовах радикальної невизначеності, і врешті-решт забезпечити їх загальну узгодженість, забезпечуючи при цьому належні стимули³.

Для ринку віртуальних активів вищевказане є особливо актуальним, адже основною невирішеною проблемою виступає відсутність чіткого уявлення, що представляє собою цей ринок як об'єкт правового регулювання. Це стримує розвиток та функціонування ринку, а також знижує ефективність нормативно-правового впливу на відносини, залишаючи ринок у тіні⁴. Видається, що для того, аби забезпечити належне правове регулювання ринку віртуальних активів необхідно спершу чітко визначити саме це поняття.

Для цілей визначення сутності ринку віртуальних активів як юридичної категорії необхідно врахувати, що метою правового регулювання є упорядкування суспільних відносин, а відносини щодо емісії та обороту віртуальних активів є економічними. Це зумовлює необхідність характеристики економічної сутності ринку віртуальних активів.

Розуміння ринку та його сутності змінювалось в динаміці історичного розвитку товарного господарства. Як стверджується в підручнику Е. М. Забарної, змінювався і сам ринок, а його роль в економіці зростала. Спочатку ринок розглядався як базар, місце роздрібної торгівлі, ринкова площа. Однак, із часом, це поняття набуло складнішого тлумачення, у міру поглиблення суспільного поділу праці і

² Основи економічної теорії : підручник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. Харків : Право, 2008. С. 95. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KOMPLEKS/ET/KURS/OSNOVA_ET/EkonomTeoria.pdf (дата звернення: 15.06.2025).

³ Fusari A., Ekstedt H. Economic theory and social change: problems and revisions. Taylor & Francis Group, 2010. URL: https://www.routledge.com/Economic-Theory-and-Social-Change-Problems-and-Revisions/Ekstedt-Fusari/p/book/9780415710848?srsId=AfmBOopodVHVOozHvUO2ApkX5OnNb-IDABPPNBTYWVEMP7_1LPjnUoDN (дата звернення: 15.06.2025).

⁴ Кулик О. І. Ринок віртуальних активів як об'єкт правового регулювання. *Форум Права*. 2020. № 63(4). С. 57. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4249276> (дата звернення: 15.06.2025).

розвитку товарного виробництва⁵. Г. Річардсон (*Richardson*) також вважає, що економіки такого типу, в яких управління ресурсами здійснюється через спонтанну організацію, засновану на вільному обміні, називаються ринковими економіками, а термін «ринок» первісно означав місце, де здійснювався обмін⁶.

Натепер тлумачний словник містить два підходи до розкриття поняття «ринок», визначаючи його або як місце роздрібного продажу продуктів харчування та інших товарів, або ж як сферу товарного обміну⁷, що саме по собі свідчить про еволюцію розуміння ринку, хоч і неповно відображає усі напрацювання економічної теорії.

Багатоманітність підходів до тлумачення поняття «ринок» простежується і в сучасній економічній теорії. Так, автори підручнику під ред. В. А. Предборського узагальнили, що тлумачення цього терміну відображають різні підходи до ринку як явища, виділяючи серед напрямів: 1) ринок як умовний простір, тобто місце, де відбувається купівля-продаж товарів (послуг); 2) ринок як механізм, що сприяє встановленню певних відносин між покупцем і продавцем; 3) ринок як відносини з приводу купівлі-продажу товарів (послуг)⁸.

Не слід вважати, що уявлення ринку як місця характерне лише для давнього періоду. Наприклад, у сучасному навчальному посібнику «Економічна теорія» автори вказують, що здавна ринок визначали як місце, де відбувається купівля-продаж товарів, а тому слово «ринок» асоціюється з базаром. Автори називають це частково вірним та додають, що ринок — це і магазини, універмаги, універсами, палатки, де купуються продукти харчування, одяг, взуття тощо. Однак для більш широкого розуміння ринку (відносини і зв'язки, які складаються між продавцями і покупцями в процесі купівлі-продажу товарів) автори

5

⁵ Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник / Е. М. Забарна, О. М. Козакова, Н. О. Задорожнюк та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. С. 139–140. URL: http://dspace.op.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11873/2/Книга_Підручник_Економічна_теорія_2020.pdf (дата звернення: 15.06.2025).

6

⁶ Richardson G. B. *Economic theory*. Routledge, 2013. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315016429> (дата звернення: 15.06.2025).

7

⁷ Словник української мови : в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда ; Інститут мовознавства АН УРСР. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 7. С. 536. URL: http://ukrlit.org/slovyk/slovyk_ukrainskoi_movu_v_11_tomakh (дата звернення: 15.06.2025).

8

⁸ Економічна теорія / Під редакцією Предборського В. А. Київ : Кондор, 2003. С. 103–104. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOM_TEORIA_2003.pdf (дата звернення: 15.06.2025).

1.1. Економіко-правова характеристика ринку віртуальних активів

уже пропонують інше поняття — «ринкові відносини»⁹. В підручнику «*Economic Theory and Globalization*» висловлюється позиція про наявність конкуренції між продавцями і покупцями, розбіжності між їх інтересами, незважаючи на відносини, що їх поєднують¹⁰.

Існує позиція, що ринок є системою економічних відносин, які на основі широкого використання різноманітних форм власності, товарно-грошових відносин і фінансово-кредитних механізмів пов'язані з обміном товарів і послуг¹¹.

У навчальному посібнику «Економічна теорія. Політекономія» обґрунтовується також думка, що ринок — це механізм, спосіб господарювання (спосіб організації товарного виробництва), а загальним підґрунтям існування, функціонування і розвитку цих категорії і понять є товарне виробництво, основу якого складає суспільний поділ праці, економічне відокремлення виробників і розвинуті економічні зв'язки між суб'єктами господарювання¹².

Автори вже згаданого вище підручнику під ред. В. А. Предборського у широкому розумінні тлумачать ринок як сферу товарного і не товарного обороту, всю сукупність економічних відносин з приводу купівлі та продажу товарів, причому найрізноманітніших (від засобів виробництва, предметів споживання, послуг, капіталів до робочої сили й інформації та ін.), де попит і пропозиція взаєморегулюють одне одного¹³. Як бачимо останнє визначення свідчить

⁹ Ковбатюк М. В., Шевчук В. О. Економічна теорія: навч. посіб. / М. В. Ковбатюк, В. О. Шевчук. Київ : КВІЦ, 2016. С. 182. URL: https://files.duit.edu.ua/uploads/ktfk/structure/library/electronic-library/Основи-економічної-теорії-підручник_compressed.pdf (дата звернення: 15.06.2025).

¹⁰ Anquetil A. The free liberalism of Adam Smith. *Economic theory and globalization* / ред. : Т. Hoerber, А. Anquetil. Cham, 2019. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-23824-7_5 (дата звернення: 15.06.2025).

¹¹ Економічна теорія: навчальний посібник. Укл. : М. І. Колосінська, С. І. Белей, С. В. Бойда. Чернівці : Чернівець. нац. унів.-т., 2021. С. 36. URL: <https://www.tkfk.te.ua/wp-content/uploads/2024/02/Економічна-теорія-навчальний-посібник-Корженівська.pdf> (дата звернення: 15.06.2025).

¹² Семененко В. М., Коваленко Д. І., Бугас В. В., Семененко О. В. Економічна теорія. Політекономія. Навчальний пос. за заг. ред. В. М. Семененка та Д. І. Коваленка. Київ : Центр учбової літератури, 2010. С. 151. URL: <https://web.archive.org/web/20240731055335/https://kpdі.edu.ua/biblioteka/E/Економічна%20теорія.%20Політекономія%20Семененко%20В.М..pdf> (дата звернення: 15.06.2025).

¹³ Економічна теорія / Під редакцією Предборського В. А. Київ : Кондор, 2003. С. 103–104. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOM_TEORIA_2003.pdf (дата звернення: 15.06.2025).

про включення до поняття «риннок» не тільки сфери товарного, а і не товарного обороту. В цьому контексті доречною видається думка О. М. Царенка та співавторів стосовно того, що визначення ринку як сфери товарного обміну не висвітлюють найголовнішої сутності ринку, особливостей його механізму, зазначаючи при цьому, що обмін в багатьох випадках може відбуватись не ринковим шляхом (бартерні операції). Вищезгадані учені пропонують під ринком розуміти сукупність економічних відносин у питаннях обміну товарів за цінами, які встановлюються на основі взаємодії попиту і пропозиції в ході конкуренції, в результаті чого здійснюється суспільна оцінка товарів та послуг¹⁴.

Схожій позиції дотримується також К. В. Масляєва, яка досліджувала та вдосконалювала дефініцію економіко-правової категорії «риннок» з точки зору господарського права, зазначивши що риннок — це сфера економічних зв'язків, що виникають між суб'єктами ринкових відносин з приводу виготовлення та реалізації продукції, виконання робіт й надання послуг шляхом погодження ціни та регулюються державою¹⁵.

Розмаїття визначень лише підкреслює комплексність і багатогранність явища. У тому числі у під впливом таких тлумачень ринку сприймається і категорія «риннок віртуальних активів», що була предметом аналізу вже багатьох учених різних спеціальностей: економічних, юридичних і, безумовно, технічних. Щоправда для останніх характерні насамперед дослідження особливостей технічного обороту віртуальних активів, а не понятійно-категоріального апарату, тому для цілей цього дослідження особливий інтерес представляють саме праці учених юристів та економістів. Поняття «риннок віртуальних активів» зустрічається в працях низки економічних дослідників, серед яких такі українські вчені як О. С. Вовченко¹⁶,

¹⁴ Царенко О. М., Бей О. Д., Мартиненко О. Д., Сало І. В. Корпоративне управління і фондовий риннок: підручник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. С. 13. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/50224/1/Tsarenko_Salo_Korp_upravl.pdf (дата звернення: 15.06.2025).

¹⁵ Масляєва К. В. Господарсько-правове забезпечення функціонування ринку фінансових послуг в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Х., 2009. С. 7.

¹⁶ Вовченко О. С., Гайдамашка М. С. Риннок віртуальних активів в Україні. *Тези 74-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»* (Полтава, 25 квітня — 21 травня 2022 р.). Полтава : Нац. ун-т ім. Ю. Кондратюка, 2022. Т 2.